

ACC. N:R M. 14843:1-14.

Landskap: Blekinge Upptecknare: A. O. Sundberg, Mårserum
Härad: Byåhre Berättare: " " " "
Socken: Bygd Berättarens yrke: f. d. stenhuggeriförman
Uppteckningsår: 1959 Född år 1875 i Ronneby lfs.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Sal och andra finnar. s. 1-14.

LUF 112

28/4-59

Sal och andra finrum

Sal var inget som hette i den gamla tiden, då då ena rummet var lika vardagligt som då då andra, i de gamla boningshusen i bondgårdarna på 17 o 1800 talet var omkring 50 o 60 fot långa och var delade till 3 o 4 rum efter varandra med kök o första i mitten der hvar rum till övervåningen var i förstun, vad möbleringen behöffer va den samma i alla rum, der fanns vanliga liggsoffor med lock i stugan som då första rummet kallades var såväl soffor som Glolar o bord; de flesta fullt omålade; någon gång överstruken med gulaker i detta rum fanns den stora dalaklockan, även den stora fyrkantiga järnkakelug som var att elda i från köket, nästa rum som kallades rummet med samma sorts möbler fast lite bättre gjorda av samma snickare, o målade av en yrkesmålare som var i stånd att rätta de finaste ränder (ädring) som då kallades, i detta rum kunde finnas ett rundt bord och en schefange som fick tjäna som skrivbord då den stora sneda klaffen var uppfäld.

detta rum var då bästa i raden, tredje rummet som
 kallades kammaren eller loppet fanns ett stort rundt bord
 en skänk en byrå ett halofjög, stolar Tristor var vanlig
 i ett sådant rum, dessa möbler var alltid gjorda av bästa
 trä snickare, o målade av den bästa målaren, som var
 ständ att brollo fram den finaste dekorerings o glans i mål-
 ningen. Dessa två rum som saknade ildstela utnyttjades
 endast då då skulle va någon större tillställning såsom
 bröllop, julafeklas eller något annat fäst tillfälle. barnsöjan
 bröfjille husförhör då prästen skulle komma fick alla
 rummen va till förfogande, hur detta omtalade hus va då
 då revs. 1890 är svårt att säga utan gissning men säkert
 mer än 200 år gammalt. Den ältte ägaren till gården
 heter Ola Nilsson då ja säg honom satt i en gungstol
 i sitt undantagshus för 78 år sen. I bondgården va
 såväl hus som möblering densamma, ja de mindre ställen
 fanns hus snäd två rum sfferaranda, de fläskbara ett
 rum kök förstu en liten kammare, där kunde man

få se omålade soffor o bord, klädkistan som var placerad i rummet innanför dörren var alltid målad då med en stor ruddel kross på framsidan o egarens namn.

Salens lillkamarsl

Benämningen sal fins inte i allmänhet ja vet inte nästället utan på Erikstorgsbergs herrgård där var ett rum som kallades matial, finrummen där hade andra namn såsom jättrum, Kalistället, Salängen, Tamburen mellanrummet, Kontoret, Sängkammaren, Serveringsrum, kök o Pigkamare de vanliga allmogeställena fanns inte vare sig sal eller kontor vilket för deras del var alldeles onödigt därför skickes kunnskap fattades, sovrum för husbondet var stugga så första rummet av de tre nämnda där låg hela familjen pigan hade vanligen en liten kamare bredvid köket drängarna en kamare i övre våningen eller en inredd kamare i stallbyggnaden. Benämningen lathus har ja inte hört bygghus där lathuset befanns det den inte var sammanhängande med kökspisens

Uppvärmning och belysning

På värma öppna de rum som saknade eldsta gick bra med att släppa dit värme från den stora järnkakelugn från stugrummet genom att öppna dörrarna på vid gavel till de oeldade rummen på mitten av 1800-talet fanns så-
kert inte eldstad i dessa s.ä. s. öfre rumen, När den elektriska belysningen kom på inte så bestämt säga men den kom först till Kopparbergs bergstad 1916 där va med då första stället på landsbyggen till dess fick fortugen o Ljus duga, på Kopparberg stöptes hundratals må belys-
glas för att i lykterna på log o stallarna i rumen fanns fortugenlampor både hänglampor o stående bordslampor denna belysning ansågs som förstklassig o fin fin. mot den tid de fick lysa sig med tranlampor eller björksticker min far talade om att han har rullit o pressat lysstickorna, som tillgick på sätt att en balja med vatten sattes inn mit på golvet där ett järngjeller blev lagd över baljan för stickorna att ligga på

och skaren från sliteborna fick ramla i vattnet, vid denna
belysning, fick både väverskor sliteborna kardor o
spinneriskor vara belättna mäd

Wägglämnad

Flugan eller då första rumet som då kallades var då första
som tapetsrades, beroende på då va då som först högs i
anspråk, att visa ett prov på dessa fins ingen möjlighet
efter så lång tid, men priset på hulle kan ja säga då va
lägst 4 skilling = (8öre) högs ätta eller tio skilling = (16 o 20 öre) per
hulle att dessa dyra tapeter kom i mellanrummet som ansågs
va då bästa o finaste är säkert, när en så storhandel måste
de gå till stan för att köpa dessa finsaker.

Några målade dekorationer i tak har ja sett i en bondgård
i äryd där var rum som alla tolv apostlarna va målade
i taket, då tycktes ja va både fint o naturligt om dessa
målningar fins där nu vet ja inte, då helio är ren ja var
där o ropade på en arkitekt då fans de, har aldrig sett
5 några sådana målningar mer än på då stället

Den panel lags väggarna i de gamla husen fins inte
tabell var vanligen kritade golv utan matta, på något
ställe en matta tras, matta, fönstren var delvis som nutidens
på något mycket gammalt, ställe kunde va blyinfattade
dörrarna var ämestone i de bästa rummen spegelinfattade
o målade blå eller mörk brun ombrä, aldrig vita

Möblering

möblen som alla var gjorda av byns snickare var i de
flästa fallen omålade soffor o stolar o bord var gjorda av
fur och björk, sofforna stod uppstadda längs väggarna
bordet längs långväggen till nästa rum där dörren till
till nästa rum vid sidan av denna stod golvetlockan
(Dala blockan) all möblerna i alla rum var i de närmaste
lika till konstruktionen men gjorda av mera utskott trä
söm rotigt björk o randigt fur, till skiffpang
eller byrär måste va utskott trä, då de kunde hålla
all de bara oljades eller förnissades. ty då kom möblen
all se finast ut. stöppning på stolrätet kunde

kunde näppre gång förkomma då på de allra bästa
 stolarna, i den gamla tiden som på mitten på 1800 talet
 fick folk i allmänhet nöja sig hemmagorda möbler, på
 början av 1900 talet kunde man köpa alla slags färdiga
 möbler i möbelaffären i Karlshamn där fanns då sådana
 affärer i alla städer, alla vardagsmöbler här av by-
 snickaren fabricerats, några större beställningar var säl-
 synda något kunde finnas på någon auktion då va då
 stände stäl inmanför dörren, gongstol fanns nästan i alla
 hem för i tiden dens plats var ofta i vardagsrummet
 men oftast i ett bättre rum min gongstol beställde jag
 av en möbelsnickare i Ronneby då jag va 15 år gammal att
 gongstolen anses som en förtäm o fin möbel, att han
 pryder sin plats i det finaste rummet, att då ä en
 frimöbel kan man säga därför den står fritt på
 golvet. Står piano i den gamla tidens rum fanns inte
 men numera fins i alla bättre hem ett piano eller
 orgel, o många andra instrument kan man få se i hemmen

Övriga möbeleringsdetaljer

I salen (matsalen) brukas blomsterkrucor även stora
palmer o blomvasar va placerade alldrig när spottblada
eller spottkoppar, klockor speglar o kurlor vore o är en
vacklig väggprydnad. De tjarta gardinainarna har nog
aldrig varit på de ställen där matsal fanns, då var
allmant brukligt på småställe där de satnade både
matsal o finrum, när kaffgardinerna ersattes må långt
är nog lite svårt att säga, ja har set kaffgardinar
för fönster åtminstone in på 1900-talet på bättre ställen
ga aldrig sett kaffor för fönstren, när då skulle va
va riktigt fint skulle då räcka till golvet, många
hade som att sluta strax nedanför fönsterramen fanns
flera rum kunde vara olitefärg såsom både gula o blå
meist vita åtminstone vid fönstren i då finaste rummen
et spegel fanns; alla rum fast olite stort, pryddes fön-
malen kunde faktiskt va i form av både ornament
o dynt såsom fina Porcelins hundar, ryttare fina

Snäckor, en mängd av alla upptänkliga saker, i den mycket gamla tiden var golven belagda med hemvärdade fint färgade mattor, på senare tiden blev linoleumsmattan populär den kom först till vid 1870-1880 talet då placerades den i fönstret i vardagsrummen var utan mattor, då fick dom skura golvet var lördag här äryttas de fina ställena, i de mindre husen på arbetare ställen där ströddes vit sand o hackat gran eller enris på golvet på detta kunde de inte gå utan må träska, var gorda helt av trä vanligen av al, då flera par olika stora var placerade innanför dörren all den som kunde må tålhet sätta fötterna i ett par, då va först byggaffärerna som hade linoleummattor till salu, numera kan man få sådana i vilken affär som helst till och med i en lantaffär.

Pälens användning

fönstret kunde när som helst loss i herika var de på vintern släpades varmen dit från den stora stugbrak slungnen så att rummet kunde utnyttjas när som helst

då då födelsdag eller annan bejodning var finrummet
 den givna platsen, när den sist användes är omöjligt beskriva
 därför den fast förparande i bruk då där kommer fram-
 ande, att då fick tjäntgöra som jätrum när man skulle
 övernattna är en klar sak. Numera förtäggas alla färter
 • tillställningar kaffe eller andra penistkonat, vare sig
 då å frågan om bröllop eller begravning, eller någon
 annan fästlighet är det frågan om födelsda blir då frågan
 bygdepärdan eller godtämpärdalen, på så sätt är bruket
 • blivit mycket förändrat. Förr då då va frågan om
 ett vanligt bröllop var finrummet den frastliga platsen
 för vigslen, då då blev frågan om mat o dryck helan
 då serverat i matsalen om det fanns en sådan annars i
 ett vanligt rum dansa fick de göra på logen, några
 utrymde stugrummet till danssalen, finrummet var
 alltid redo städad o pyntat, att mat större utrymme för
 mat slag, vare sig kläder eller andra sterymande saker
 va det inte, att där fanns en byrå eller ett fint skåp att

förvarade alla finaste småsaker i varder alltid.

Andra rummen

I de gamla bondgårdarne var alla rummen äftfirvarandra
o alla stälade med hemmagorda möbler som var placerade
längs väggarna på vanligt sätt, att då ena rummet var
likt de andra vad möbleringen beträffar, endast ett o
annat rum där soffo bord o stolar var bättre målade
därför kallades ett sådant rum för finrum. Det va aldrig
gränt i den gamla tiden ett sådant rum hade många olika
namn såsom kamaren, loftet, (kamen) i en annan by
kunde man få höra att ett sådant rum kallades för huset,
vilket man kan tycka va ett opastligt namn, då man nämde
huset i sin hembygd men det man avträdde eller dass, i den
gamla tiden hände då ofta att både såd o frukt förvarades
ätminstone för lillfäbket i ett sådant rum,
var ja här skrivit om härrör sig endast från hella 1800
talet, på 1900 talets början blev då en ny vävning mä
allting, då börjades med nya moderna fabriksmöbler

och mera allmänt med fabriksmöbler. Huset började byggas om i en nyare mera modern stil. o dertill nya fabriksmöbler kom till användning i rummen.

Orsaker till Salustillkomst och förändringarna

Möbleringen

orsaken var nog den att folk i allmänhet, o leönderna i synnerhet började bättre på sitt välstånd att de ansåg sig kunna bygga om de gamla husen eller bättre bygga ett nytt och därigenom få ett mera tidsenligt o mera ansedligt hus. o därtill de nya möblerna som kom till att öka hemtrivseln, att tala om när högkonjunktur då kan man inte, men den var i allfall bättre än 1850 då va då nöd. är då va då de fick tillaga barkbröd, att 1900-talets första hälft ha gått framåt med storm steg för alla hälla med om; vilka som först skaffade de moderna husen ä nog ingen som kan säga den första nymoderna huset minst var en stor gård i Wiergd, äggen till den hette Anderses Olsson den byggdes 1890 den sattes upp

Trakelungnar i alla rumen värmeledning var då ett oaktatlagg, prästgården ansågs som ett fint härrskapsställe, likaså herrgården men några särskilde moderniteter såsom belysning eller värmeledning fanns inte gihället elektrisk spis. Telefon hade såväl prästen som herrgården hur många rum där fanns; prästgården vet ja inte. däremot vet ja hur många där var på herrgården ja kan börja mä köket, sörveringsrummet, Matsalen, Kalkinättet, Sallängen, tamburen, Järkumet, förmaket, Kontoret, Sängkammaren, badrummet i nedre våningen i övre va alla de enskilde rummen alla dessa rum var försedda med forlogna belysning till 1916 då de sinstallerade elektrisk belysning frågan om tapetsering så är då då enda ställe ja till gyllentapeter de var av läder a påatta utan på andra fina tapeter i matsalen dessa gyllentäder tapeter kunde pass bort utan all skada dom som satt under, då bevisades vid fruns prämfälle 1925 då en del saker skulle bytas, då även gyllentäder tapeterna som då fallt på ena datterns

lott denna dotter var gift med direktör Åke Lössberg
kapiterna lässades från dom andra utan att påminsta
sätt skada dem, detta ha ja skedd det ja frågade
Patron Jansson hur de kunde va möjlig, han sa de gjorts
mycket bra må en faktmans hjälp. här de va påsätta
guld ja inte men räker med män slags häftstift.